

Stenogrammid

XIII Riigikogu, IV Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 06.12.2016, 10:00

Toimetatud

10:00 Riigikogu liikme Igor Kravtšenko ametivanne

10:00 Istungi rakendamine

10:02 Istungi rakendamine

1. 10:05 Atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (319 SE) teine lugemine

2. 10:18 Riigieelarve seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (304 SE) esimene lugemine

3. 10:57 Looduskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (291 SE) esimene lugemine

10:00 Riigikogu liikme Igor Kravtšenko ametivanne

10:00 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Seoses Riigikogu liikme Rein Ratase volituste peatamisega ja Riigikogu liikme Arvo Sarapuu tagasiastumisega asub alates 6. detsembrist 2016 kuni 4. märtsini järgmisel aastal Riigikogu liikmeks asendusliige Igor Kravtšenko. Et ta saaks alustada tööd, kuulame ära tema ametivande. Igor Kravtšenko, palun!

10:01 Igor Kravtšenko

Austatud Riigikogu! Asudes täitma oma kohustusi Riigikogu liikmena Riigikogu XIII koosseisus, annan vande jääda ustavaks Eesti Vabariigile ja tema põhiseaduslikule korrale. (Aplaus.)

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame täiskogu IV istungjärgu 10. töönädala teisipäevast istungit.

10:02 Istungi rakendamine

10:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud Riigikogu, lugupeetud kolleegid! Nüüd on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Tarmo Tamm Keskerakonnast!

10:02 Tarmo Tamm

Aitäh, Riigikogu uus aseesimees! Annan üle otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" muutmise eelnõu. Eelnõu sisu on järgmine: muuta Riigikogu 2015. aasta 7. mai otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" punkti 1 ja nimetada Riigikogu korruptsioonivastase erikomisjoni liikmeks Jaanus Karilaidi asemel Anneli Ott ja asendusliikme Kersti Sarapuu asemel Marko Šorin. Otsus jõustub selle allkirjutamisel.

10:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh! Näen, et rohkem kõnesoove ei ole. Olen juhatuse nimel vastu võtnud ühe eelnõu ja Riigikogu juhatus otsustab selle edasise menetluse Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse alusel. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Praegu on kohal 91 Riigikogu liiget ja puudub 10.

1. 10:05 Atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu (319 SE) teine lugemine

10:05 Aseesimees Enn Eesmaa

Läheme tänase päevakorra juurde. Täna on meil kolm päevakorrapunkti. Neist esimene on keskkonnakomisjoni algatatud atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 319 teine lugemine. Palun juhtivkomisjoni ettekandeks kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe Rainer Vakra!

10:05 Rainer Vakra

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mul on hea meel tutvustada teile atmosfääriõhu kaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu numbrimärgiga 319. Tuletan meelde, et keskkonnakomisjon algatas seaduseelnõu 7. novembril. Eelnõu esimene lugemine toimus 15. novembril 2016 ja muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 17. november 2016. Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega teised komisjonid eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitanud. Keskkonnakomisjon arutas eelnõu teise lugemise ettevalmistamist ühel istungil, 21. novembril 2016 ning otsustas teha ühe muudatusettepaneku. Ettepaneku sisu on jätta eelnõust välja § 1 punkt 3, kus on käsitletud kliimamuutuste leevenduseks loodud kauplemisskeemide alusel antud toetuste tagasinõudmist. Komisjon tegi konsensuslikult järgmised otsused: teha ettepanek võtta eelnõu 319 teine lugemine Riigikogu täiskogu tänasesse päevakorda ja teine lugemine lõpetada. Palun austatud Riigikogu liikmetel eelnõu toetada! Aitäh teile!

10:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Kas ettekandjale on küsimusi? Aivar Kokk, IRL, palun!

10:06 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Kas sa ütleksid paari lausega, mis Eestis paremaks läheb, kui me selle seaduse vastu võtame?

10:07 Rainer Vakra

Aitäh, hea küsija! Loomulikult, puhas rõõm on seda uuesti korrata. Loodan, et see jäi juba esimese lugemise ajal meelde, aga ma kordan siis veel. Eelnõu eesmärk ja kiireloomulisus tuleneb vajadusest täiendada enampakkumise tulu kasutamise korda ning lisada säte, et kliimamuutuste leevendamiseks loodud kauplemisskeemide alusel antud toetuse tagasinõudmise otsus on täitedokument. See annab riigile võimaluse nõuda tagasi ligemale miljon eurot nendelt, kes on toetust vääralt kasutanud.

10:07 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi, Reformierakond.

10:08 Jürgen Ligi

Aitäh! Kas komisjon peatus ka selle eelnõu pealkirjal? Minu teadmist mööda on atmosfäär üks õhukiht ümber maa, aga siin räägitakse veel eraldi atmosfäärist või õhu õhust. Kas see pealkiri on teie arvates stiililiselt ideaalne?

10:08 Rainer Vakra

Aitäh! Komisjon eraldi pealkirjal ei peatunud. Aga ma arvan, et vastupidi, stiililiselt sobib see tänasesse seadusloomesse väga hästi.

10:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits, Keskerakond.

10:08 Peeter Ernits

Hea juhataja ja ettekandja! Nagu ma aru saan, on see kiiruga tehtud eelnõu – 7. novembril komisjonis algatatud ja nüüd on veel üks punkt välja võetud. Mis on selle kiireloomulisuse põhjus, et 7. novembril tuli eelnõu algatada ja täna on juba teine lugemine?

10:09 Rainer Vakra

Aitäh! Mul on hea meel tõdeda, et te esitasite täpselt sama küsimuse ka esimesel lugemisel. Ma kordan oma vastust: eelnõukohase seadusega lahendatakse praktikas ilmnunud probleem, kus rohelise investeerimisskeemi raames antud toetuse kasutamise nõuete rikkumise korral tehtud tagasinõudmise otsust ei ole võimalik täitmisele suunata, sest seaduses on reguleerimata, et see tagasinõudmise otsus on täitemenetluse seaduse tähenduses sundtäidetav.

10:09 Aseesimees Enn Eesmaa

Urve Tiidus, Reformierakond.

10:09 Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te vastasite Aivar Koka küsimusele väga hästi, aga minule jäi siiski arusaamatuks, kas see konkreetne eelnõu on vajalik selleks, et miljon eurot tagasi nõuda, ja kelle käest seda nõutakse.

10:09 Rainer Vakra

Aitäh! Kuna tegemist on juba teise lugemisega, siis ma kordan täpselt sedasama, mis ma ütlesin heale kolleegile Peeter Ernitsale. Vastab tõele, et seaduses on ilmnunud probleem. Probleem on tegelikult lihtne: rohelise investeerimisskeemi raames antud toetuste väärkasutuse puhul ei olnud võimalik toetusi tagasi nõuda. Me muudame seadust nii, et see võimalus tekib. Praeguseks on tööpoolest esitatud nõudeid, mis puudutavad konkreetsetele elektriautosid, ja neid nõudeid on ligemale miljoni euro eest.

10:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits, teine küsimus.

10:10 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Te lugesite maha tohutu pika ja kantseliidist nõretava vastuse. Mina, kes ma natukene keskkonda tunnen, palun, et te räägiks selges eesti keeles, mis selle taga on. Nagu ma aru saan, on mingid kurikaelad kusagil midagi teinud. Palun rääkige selges eesti keeles, nii et ka tädi Maali maalt aru saaks!

10:11 Rainer Vakra

Aitäh! Püüan siis rääkida veel selgemalt, et lisaks tädi Maalile saaks aru ka Peeter Ernits. Tegemist on praktilise probleemiga, kus rohelise investeerimisskeemi raames antud toetuste väärkasutamise puhul ei ole võimalik toetusi tagasi nõuda. Selle seadusega me muudame olukorda ja edaspidi saab väärkasutuse puhul toetust tagasi nõuda. Praegu on neid nõudeid ligemale miljoni euro eest.

10:11 Aseesimees Enn Eesmaa

Arto Aas, Reformierakond.

10:11 Arto Aas

Hea ettekandja! Mina esimese lugemise ajal Riigikogu liige veel ei olnud, seetõttu küsin ka uuesti. Kelle käest me selle miljon eurot tagasi küsime – kas elektriautode ostjate käest, omavalitsuste käest või kes on need inimesed, kes on midagi väärkasutanud? Kas nad on elektriautosid väärkasutanud? Teiseks, mis me teeme selle miljoni euroga, kas mingi plaan juba on? Mul on mõned mõtted. Kas see on kuidagi

eraldi teema, on see selle seaduse osa või me arutame seda hiljem? Kas see raha peab minema keskkonnakaitsesse või kasutame seda näiteks teedeehituses?

10:12 Rainer Vakra

Aitäh! Tagasinõudmise otsuseid on 2014. aasta kevadest kuni 2016. aasta sügiseni ja nõudeid on 10% ulatuses elektriautode toetuseks ettenähtud vahendite kogumahust. Mis puudutab edasisi samme, st mida selle rahaga ette võtta, siis ma usun, et kõik ettepanekud on teretulnud.

10:12 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh! Arto Aas, teine küsimus!

10:12 Arto Aas

Aitäh! Kas sa võiksid, palun, seletada, kuidas seda ettenähtud või väljamakstud toetust on elektriautode puhul väärkasutatud? Kas elektriautosid ei ostetud või osteti nende asemel diiselaautosid? Mis on valesti läinud? Iseenesest on seaduse mõtte ju väga õige – kui on väärkasutatud, siis tulebki raha tagasi küsida. Aga ma ei saa ikka veel aru, kuidas see väärkasutus on aset leidnud.

10:13 Rainer Vakra

Aitäh! Mul on väga pikk seletuskiri selle kohta, kuidas on väärkasutatud. Kui tohib, siis ma vastan sellele küsimusele hiljem kirjalikult.

10:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Taavi Rõivas, Reformierakond.

10:13 Taavi Rõivas

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Minu küsimus on ajendatud teie vastusest Arto Aasa küsimusele. Ma ei saanud ikkagi aru. Te nimetasite, et 10% elektriautode toetusest on vaja tagasi küsida. Kas see tähendab, et kõikidelt nendelt, kes on toetuse saanud, tuleb 10% tagasi küsida või igalt kümnendalt 100% või oli see lihtsalt juhuslik näide? Ma tahaks selles teemas natuke selgust saada.

10:14 Rainer Vakra

Aitäh! Ei olnud juhuslik näide. Ma pidasin silmas, et proportsionaalselt 10% toetustest. See kindlasti ei tähenda, et igalt taotlejalt tuleks 10% tagasi küsida, vaid nii nagu ka seletuskiri ütleb, on ligemale 10%-l juhtudest olnud tegemist väärkasutusega. Siia maani ei ole saanud sel juhul toetust tagasi nõuda. Nii et see on 10% kogumahust.

10:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Valdo Randpere, Reformierakond.

10:14 Valdo Randpere

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kuna suur osa elektriautode soetamise tehingutest tehti vist KredExi kaudu, kas siis KredExil on seoses sellega ette näha ka mingeid miinusergiga majandustulemeid?

10:14 Rainer Vakra

Aitäh! Arutatava eelnõu raames seda ette nähtud ei ole.

10:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi, Reformierakond.

10:14 Jürgen Ligi

Aitäh! Härra komisjoni esimees! Minu eelmine küsimus ei olnud küsitud kiusu pärast. Vastus oli aga kuidagi torges. Ma tegelikult mõtlen päris tõsiselt, kas ei oleks võimalik nimetada selle eelnõu võtmesõna lihtsalt atmosfääriks, mitte atmosfääriõhuks. Atmosfääris ei ole mitte midagi muud peale õhu. Minu meelest on hea eesti keel tähtis ka seadustes.

10:15 Rainer Vakra

Aitäh! Ma palun kolleegi käest siiralt vabandust, kui tundus, et vastus oli, kuidas te ütlesitegi, kuidagi tõrges. Selline täiesti rõõmus teisipäevahommikune vastus oli see, et keskkonnakomisjon oma lugemisel seda küsimust ei arutanud. Täpselt nii oligi.

10:15 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh, austatud ettekandja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Palun vabandust! Viimasel hetkel tuli siiski üks veel. Taavi Rõivas, palun!

10:16 Taavi Rõivas

Kui ma loen seda seletuskirja, siis mul tekivad ka seda laadi mured, nagu tekkis Jürgen Ligil pealkirjaga. Sellist akronüümide pillerkaari nagu selle seletuskirja tekstis näeb ikka väga-väga harva. Ma juhin lihtsalt tähelepanu, et kui te komisjonis eelnõusid algatate, siis palun öelge oma nõunikele, kes neid kirjutavad, et korrektne oleks seaduse nimetused vähemalt ühe korra täispikalt välja kirjutada. Siis teaks, mida see MKM, AÕKS ja kõik need muud asjad tähendavad. Me oleme sellest ju Riigikogus palju rääkinud, et seadused ei pea mitte ainult Riigikogu liikmetele, vaid ka avalikkusele arusaadavad olema. Aga kuna te minu eelmisele küsimusele täpselt ei vastanud, siis ma küsin veel. Kuna siin on öeldud, et raha läheb eelarveliste eesmärkide täitmiseks, siis ma soovin aru saada, kellelt ja kui palju raha tahetakse tagasi küsida. See puudutab ikkagi väga paljusid inimesi.

10:17 Rainer Vakra

Aitäh! Kordan veel kord, et tegemist on praegu paljudes kohtades juba algatatud kaasustega. See andmestik ju täieneb pidevalt. Olemasoleva pildi ma saan teile kirjalikult saata, aga see ei ole osa seadusest.

10:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Nüüd tõepoolest enam küsimusi ei ole. Aitäh ettekandjale! Austatud Riigikogu, kas soovite avada läbirääkimisi? Näen, et ei soovita.

Läheme muudatusettepanekute, õigemini ettepaneku juurde. Eelnõu kohta on esitatud üks muudatusettepanek, see on juhtivkomisjonilt ja arvestatud täielikult. Oleme muudatusettepaneku läbi vaadanud ja juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 319 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

2. 10:18 Riigieelarve seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (304 SE) esimene lugemine

10:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Läheme edasi tänase teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Vabaerakonna fraktsiooni algatatud riigieelarve seaduse ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse muutmise seaduse eelnõu 304 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli eelnõu algataja esindaja, Riigikogu liikme Andres Ammase!

10:18 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Ühe lausega öeldes on eelnõu eesmärk anda Riigikogule võimalus riigi eelarvestrateegia vastuvõtmisel sisuliselt kaasa rääkida. Praegu on nii, et riigi eelarvestrateegia koostab Rahandusministeerium. Ta võtab seda tehes mõistagi aluseks mitmesuguseid varasemaid dokumente, seadustes tehtud muudatusi, eri tulemusvaldkondade eesmärke, mitmesuguseid rahandusprognose, sh makromajanduspronoosi, ja Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ning esitab siis strateegia Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks. Kui ei ole valimiste aasta, siis toimub see aprillikuus, valimiste aastal nihkub see ühe kuu võrra hilisemaks, maikuuksse. Rahandusministeerium informeerib Riigikogu sellest dokumendist, ent Riigikogul ei ole selle dokumendi kinnitamise õigust.

Eelnõu algatajate arvates võib selline praegu kehtiv kord olla küll Rahandusministeeriumi ja Vabariigi Valitsuse seisukohast teatud mõttes mugav ja otstarbekas, aga ei ole kindlasti parlamentaarse vabariigi vääriiline. Kui me oleme otsustanud, et Riigikogul on nendes asjades otsustav roll, siis peaksime seda ka tegelikkuses rakendama. See ei ole praeguse koosseisu küsimus või mingi Vabaerakonna väljamõeldis. Tegelikult on selle probleemi üle juureldud aastaid. Juba 2008. aastal koostas just nimelt tollane Rahandusministeerium ühe finantskontseptsiooni ja sõnastas seal ühe eesmärgina, et mõne aja pärast võiks riigi eelarvestrateegiat hakata kinnitama Riigikogu. Näen, et ühel heal kolleegil läks nagu kipra ja ta kortsutab kulmu, et kas tõesti on niisugune dokument vastu võetud. Jah, on küll. Aga kaheksa aastat ei ole ilmselt olnud veel piisavalt pikk aeg, et see mõte oleks ellu viidud. Samale tendentsile on tähelepanu pööranud ka Riigikontroll, kes on samuti pakkunud, et sellist muudatust, mille kohaselt riigi eelarvestrateegia kinnitab Riigikogu, võiks kaaluda. Väga põhjalikult käsitleti riigi eelarvestrateegia küsimust tänavu kevadel valminud riigieelarve kontrolli erikomisjoni raportis, mille raportöör oli Kristjan Kõljalg ja kaasraportöör Mihhail Stalnuhhin. Mäletate, see oli pika ja keerulise nimega dokument "Fiskaalpoliitika paradigma võimalikest muutustest Eesti parlamentaarses süsteemis". Koguni 83% Riigikogu liikmetest, keda raporti koostajad intervjueerisid, arvas, et Riigikogu rolli strateegilise vaate kujundamisel võiks suurendada. Parandan siinkohal väikese näpuvea eelnõu seletuskirjas, kus on öeldud, et seda arvas 83 Riigikogu liiget. Täpne on öelda, et 83% intervjueeritavast. Igal juhul on see arv suur ja väljendab päris selgelt Riigikogu liikmete tahet eelarvemenetluses rohkem kaasa rääkida. Pole ju saladus, et ka iga-aastase riigieelarve menetlemisel siin saalis ei räägi Riigikogu liikmed väga aktiivselt kaasa. Oleme ausad, tegelikult Vabariigi Valitsus meilt seda kaasarääkimist väga ei ootagi. Juba aastakümneid on levinud traditsioon, et armsad Riigikogu liikmed rahuldugu pigem võimalusega teha ettepanekuid regionaalseteks investeeringuteks piiratud mahus. See on see osa, kus Riigikogu liikmed eelarve kujundamisel kaasa räägivad. Õigus otsustada, millised põhimõttelised otsused eelarvega sünnivad, on Vabariigi Valitsuse arvates temal. Ja ma ei räägi siin ametisolevast või eelmisest valitsusest – see vastuolu täitevvõimu ja seadusandliku võimu vahel on tegelikult eksisteerinud väga ammu. Üks põhjendus, miks ei ole riigi eelarvestrateegiat võib-olla Riigikogu ette toodud, on Rahandusministeeriumi sõnul olnud selline piiratud ajaraam, et selle strateegiaga on väga kiire. Eelnõu algatajate arvates on ajapiirangud siiski ületatavad. Ilmselt on hea tahtmise korral võimalik kogu strateegia koostamise protsessi algus natuke ettepoole tuua. Meie pakume välja, et Vabariigi Valitsus esitaks eelarvestrateegia Riigikogule kinnitamiseks hiljemalt kaheksa kuud enne järgmise eelarveaasta algust ehk iga aasta aprillikuus ja valimiste aastal hiljemalt seitse kuud enne järgmise eelarveaasta algust ehk maikuus. Debatt Riigikogus tooks kindlasti kaasa põhjalikuma ja mitmekesisema vaate eelarvestrateegia koostamisele. Võib-olla, julgen öelda, osutaks isegi mõnele kitsaskohale eelarvestrateegias. Kui ma meenutan tänavu kevadel Vabariigi Valitsuse vastuvõetud dokumenti, siis erimeelsuste tõttu valitsuse osapoolte vahel näiteks tervishoiu rahastamise küsimused selles strateegias lahendust ei leidnud, sest lahenduses kokku ei lepitud. Ometi ei saa seda probleemi ju igaveseks ajaks edasi lükata. Eelnõu sisu on muuta riigieelarve seaduse § 24 ja § 25, luua selline regulatsioon, mis kohustab valitsust saatma eelarvestrateegia teatud ajaraamides Riigikogule kinnitamiseks. Samuti on sellega seoses vaja muuta Riigikogu kodu- ja töökorra seadust, täiendada seda ühe uue paragrahvi ja reguleerida niimoodi eelarvestrateegia menetlemist Riigikogus. Kui me tõesti otsustame, et Riigikogu roll eelarvestrateegia valmimisel võiks suurened, nagu Riigikogu liikmed kevadises raportis oma tahet väljendasid, siis käesolev eelnõu aitaks seda tahet reaalselt ellu viia. Lugupeetud kolleegid, kutsun teid seda eelnõu toetama! Aitäh!

10:27 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile on vähemalt üks küsimus. Peeter Ernits.

10:27 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Mäletan kadunud Kristjan Kõljala raportit, mille ta siin esitas – suurepärane värk. Aga ütelge, kas sellest asjast praegusel ajal ka elulooma saab? Kaheksa aastat on juba mööda läinud. Mis te arvate, kas sellest saab elulooma või läheb jälle kaheksa aastat?

10:27 Andres Ammas

Esiteks, lugupeetud endine kolleeg Kristjan Kõljalg on loodetavasti hea elu ja tervise juures ning leiab oma suurepärasele võimetele head rakendust ka väljaspool Riigikogu. Siinkõneleja on talle väga tänulik selle eest, et ta kõnealust raportit edukalt vedas. Parim viis Kristjani alustatud tööd siin Riigikogus jätkata on näiteks praegu menetluses olev eelnõu vastu võtta ja viia ellu ka kõik muud toredad ettepanekud, mis selles raportis kirjas on. Oleme ausad, eks seda sorti dokumentide häda vahel on, et kõik, mis kirja saab, on õige – kõik noogutavad, kõik on sellega nõus –, aga siis unustatakse see kusagile sahtlisse. Kui ma mõistsin küsija tagamõtet õigesti, siis küsija soovib ka, et selles raportis toodud printsiibid ellu läheksid. Ma arvan, et see tee, mille Vabaerakonna fraktsioon on valinud, st tuua üks konkreetne ettepanek sellest raportist kinnitamiseks ja otsustamiseks siia saali, on mõistlik tee. Samamoodi tuleks teistel fraktsioonidel ülejäänud head mõtted siia saali arutamiseks ja loodetavasti ka heakskiitmiseks tuua. Mina olen optimist – ma arvan, et kevadise raporti sisuga nõustus Riigikogu absoluutne enamus. Selle raporti puhul ei olnud vastustes tuvastatav koalitsiooni ja opositsiooni piir, seda siin ei täheldatud. Kui see on selle saali ühine tahe, siis tuleb dokumendis sõnastatu ka ellu rakendada.

10:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Krista Aru, palun!

10:29 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Te nimetasite, et Rahandusministeerium tõi oma negatiivse hoiaku või vastuseisu põhjenduseks ajafaktori. Samas andsite ka ise hinnangu, et ega ajafaktori taha pugemist ei saa väga tõsiselt võtta. Kas Rahandusministeerium tõi veel mingeid teisi põhjendusi, miks see ei ole nende meelest hea mõte?

10:30 Andres Ammas

Komisjoni istungil viimati selliseid põhjendusi ei kõlanud. Viidates taas kõnealusele raportile, saan rõõmuga öelda, et raportis seisab sõna-sõnalt nii: "Rahandusministeeriumi esindajad nõustusid, et Riigikogul on riigi eelarvestrateegia aruteludes osalemine olnud vähene. Riigi eelarvestrateegia teemalise parlamentaarse debati vajalikkust toetati igati, kuid ajalises mõõtmes on seda raske ette kujutada." Nii et ainult ajafaktor. Ma ei tahaks kuidagi nõustuda, et me peaksime lõpuni lähtuma siin ajast või vajadusest kiiresti Euroopale meie eelarvestrateegiast raporteerida. Minu arvates peaks ülim olema ikkagi selle saali tahe.

10:31 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

10:31 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ajalises mõttes on takistus raske ette kujutada. Seletage see mulle nüüd lahti. Ega see töö meid ju ei tapa, eriti kevade poole. Mina isiklikult tahaksin küll osaleda selles debatis ja ma arvan, et ka paljud teised. Kelle häda see siis on, kas rahaministeeriumi ametnikel on kiire või on meil kiire või on meil hoopis mingi muu takistus, et peaks nagu rohkem puhkama siin?

10:32 Andres Ammas

Aitäh! Ma ei saa siinkohal muidugi vastata Rahandusministeeriumi esindajate eest. Nõustun küsijaga, et Riigikogu leiab ja peab leidma piisavalt aega ja võimalust riigi eelarvestrateegiat käsitleda, kui tänane eelnõu seaduseks saab. Võib-olla ma tõlgitsen Rahandusministeeriumi esindajate juttu liiga vabalt, aga ma saan aru, et kiire on Euroopal, kes igal kevadel suure põnevusega ootab Eesti Vabariigi eelarvestrateegiat. Kas nad võiksid natuke kannatada, või kui me ei saa Euroopat ootama panna, kas me võiksime siis ehk ise natuke varem alustada, et lubatud tähtajaks oma edusammudest raporteerida? Ma arvan, et see oleks võimalik.

10:33 Aseesimees Enn Eesmaa

Eiki Nestor.

10:33 Eiki Nestor

Austatud ettekandja! Eelarvet ja eelarvestrateegiat on vaja eelkõige Eestil, Euroopa süüdistamine on siinkohal täiesti ebaprofessionaalne. Aga mu küsimus on järgmine. Kui nüüd Riigikogu hakkab eelarvestrateegiat arutama ja septembri lõpuks on strateegia Riigikogus kinnitamata, mis juhtub siis? Kas valitsus võib siis eelarve esitada või mis siis juhtub?

10:33 Andres Ammas

Ma arvan, et valitsus ei saa jätta eelarvet esitamata. Aga küsija sõnastatud oht tuleb siis seaduses niimoodi fikseerida, et sellisel piinlikul juhtumil saab Eesti Vabariik kas uue parlamendi – see tähendaks muidugi põhiseaduse muutmist – ja sellega seoses uue valitsuse või me suudame välja mõelda mõne sellise regulatsiooni, mis seaks Riigikogule teatud ajalise raami ja paneks vastutustundlikult oma kohustust täitma.

Ma tahan siiski täpsustada lugupeetud küsija väidet vähese professionaalsuse kohta. See etteheide tuleks praegusel juhul küll edasi kanda mõnele Rahandusministeeriumi ametnikule, kes on komisjonis kiirustamist põhjendanud just nimelt Euroopa nõuetega. See on võib-olla üks näide sarjast, et kui me Eesti Vabariigis millegagi hakkama ei saa, siis on meil vahel ikka tavaks süüdistada kedagi teist. Ja kuna kaugel Brüsselis asuv ametnik ei saa nendele süüdistustele vastu vaielda, siis on noolt kerge sinnapoole saata. Just nii vähemalt mina rahanduskomisjonis ministeeriumi ametnikke kuulates mõistsin: põhiline takistus on praegu see, et me ei pruugi siin õigeks ajaks valmis saada, mistõttu ei saa andmeid lubatud ajal Euroopasse esitada.

10:35 Aseesimees Enn Eesmaa

Helir-Valdor Seeder, palun!

10:35 Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud ettekandja! Minu küsimus on veidi üldisem, see puudutab strateegiaid ja arengukavasid laiemas mõttes. Eesti riigis on üle saja strateegia ja arengukava. Enamiku neist kinnitab praegu Vabariigi Valitsus, üksikuid ka Riigikogu ja mõne puhul on menetlus niisugune, et Riigikogu arutab, aga valitsus ikkagi kinnitab. Milline on selle konkreetse seaduseelnõu algatajate seisukoht, kuidas neid strateegiaid peaks üldse menetlema? Võib-olla peaksid kõik strateegilised dokumendid ja arengukavad olema Riigikogu pädevuses, mitte ainult riigi eelarvestrateegia? Või arvate teie, et siin peakski erinevalt lähenema?

10:36 Andres Ammas

Riigi eelarvestrateegia on kahtlemata kõige olulisem strateegia. Mina saan aru, et lihtsalt öeldes oleks riigi eelarvestrateegia võib-olla isegi kõige tähtsam mõte kõigis nendes strateegiates ja arengukavades sõnastatud eesmärkide ja riigi reaalsete rahaliste võimaluste kokkuvõime. Nii et võib-olla ei peaks tingimata kõiki arengukavasid ja strateegiaid Riigikogus kinnitama, kuigi minu mäletamist mööda terve hulk nendest eeldab juba praeguste seaduste kohaselt Riigikogu heakskiitu. Aga just nimelt sellepärast, et riigi eelarvestrateegia on n-ö strateegiate strateegia, võiks see tulla kinnitamiseks siia saali.

10:37 Aseesimees Enn Eesmaa

Mihhail Stalnuhhin.

10:37 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Mul on puhttehniline küsimus. Kuna kinnitamine tähendab hääletamist selles saalis, kas te olete siis mõelnud, kas on vaja lihthäälteenamust, koosseisu häälteenamust või mingit muud häälte arvu? Kuidas te seda protsessi strateegia puhul näete?

10:37 Andres Ammas

Korrektne on öelda, et eelnõu arutades me sellele küsimusele fraktsioonis eraldi tähelepanu ei pööranud. Improviseerides ütlen, et kui eelarve vastuvõtmine eeldab lihthäälteenamust, siis ma ei näe põhjust, miks eelarvestrateegia vastuvõtmine peaks eeldama mingit muud häälteenamust.

10:37 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh ettekandjale! Rohkem teile küsimusi ei ole. Palun komisjoni ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Kalvi Kõva!

10:38 Kalvi Kõva

Lugupeetud aseesimees! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas eelnõu s.a 21. novembril. Algatajate esindajana tutvustas eelnõu Andres Ammas, nii nagu ka täna siin saalis. Vabariigi Valitsuse seisukohti tutvustas ja vastas komisjoni liikmete küsimustele Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna juhataja asetäitja Karl-Erik Tender. Kolleeg Andres Ammas rääkis siit puldist eelnõu sisu täpselt lahti ja tegi ära ka valdava osa minu tööst, rääkides komisjonis peetud debatist ja küsimustele antud vastustest. Mõne sõnaga Vabariigi Valitsuse arvamusest, mis tuli rahandusministri sulest. Refereerin teile üht lõiku sellest. Vabariigi Valitsus on võtnud ülesandeks uuendada riigieelarve seadust. Nad on kogunud selleks ettepanekuid eelarve koostamises osalejatelt, sh Riigikogult, ning vaadanud läbi sellessamas seletuskirjas viidatud Riigikogu raportis antud soovitusel. Lähtuvalt ettepanekutest tervikuna soovib Vabariigi Valitsus algatada riigieelarve seaduse uuendamise.

Lõppkokkuvõttes otsustas Vabariigi Valitsus seda eelnõu mitte toetada. Aga komisjon nii ei arvanud. Komisjon tegi ettepaneku võtta eelnõu tänasesse, 6. detsembri päevakorda, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva, s.o 20. detsember kell 17.15. Aitäh!

10:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh! Teile on ka vähemalt üks küsimus. Andres Herkel, palun!

10:40 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Selle eelnõuga me tahame astuda ühe väikse sammu selleks, et Riigikogu roll eelarveprotsessis oleks suurem, nähtavam ja selgem. Aga neid samme on kindlasti vaja astuda veel ja eelmise ettekandja viidatud Kristjan Kõljala raportis oli sellest ka juttu. Kas rahanduskomisjon on pärast selle raporti avalikustamist ja arutelu pööranud ka eraldi tähelepanu sellele, mis võiksid need muud sammud olla, et me ei jääks siin lihtsalt Riigikogu liikmete kaupa katuseraha jagajaks?

10:40 Kalvi Kõva

Aitäh! Rahanduskomisjon astub selle esimese sammu koos teiega, hea Vabaerakonna fraktsioon. Komisjoni debattide käigus me mõtleme ja arutame aga kindlasti neid variante, kuidas rahanduskomisjon või Riigikogu üldkogu, suur saal saaks nendel teemadel kaasa rääkida.

10:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urmas Kruuse!

10:41 Urmas Kruuse

Olge kena ja öelge, kas te isiklikult toetate selle eelnõu vastuvõtmist.

10:41 Kalvi Kõva

Rahanduskomisjon võttis otsuse eelnõu esimene lugemine lõpetada vastu konsensusega. Ma olen rahanduskomisjoni liige.

10:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse, teine küsimus.

10:41 Urmas Kruuse

Küsin siis siit edasi. Uus koalitsioonivalitsus on öelnud, et teatud arvepidamine ei ole võib-olla enam ajakohane ja mõistlik oleks hommikused mõtted õhtul ellu viia. Kas teie vaatevinklist on praegusel valitsusel üldse võimalik selliseid pikaajalisi strateegiaid vastu võtta ja nende järgi ka töötada?

10:41 Kalvi Kõva

Kindlasti on võimalik ja minu arvates isegi kohustuslik. Kui rääkida, kas ma selle seaduse vastuvõtmise poolt olen, siis me saame teha muudatusettepanekuid, mida ka Andres Ammas komisjonis väga ilusasti ütles, et nad on valmis kõikvõimalikeks muudatusteks ja debatiks, kuidas seda seadust teha paremaks. Nii et kindlasti sotsiaaldemokraadid, kui sa küsid nagu minu kohta, selles protsessis osalevad ja ma loodan, et komisjon teeb siin head tööd ja hea otsuse. Aitäh!

10:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh ettekandjale! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Jürgen Ligi Reformierakonna nimel.

10:42 Jürgen Ligi

Härra juhataja! Austatud kolleegid! Palun ette vabandust, et ma ei ole lugenud ei Kristjan Kõljala raportit ega osalenud ka mainitud 22. novembri koosolekul. Olen Riigikogus uustulnuk ega pruugi veel kõigest aru saada. Aga mõnest asjast ma saan aru. Ma saan aru, et selle debati tase siin ei rahulda mind mitte kuidagi. Kuulasin tähelepanelikult nii ettekandjat kui ka kaasettekandjat ja ausalt öeldes päris õudne oli. Süvenemine on sellel tasemel, et tuleb tõsta Riigikogu vastutust ja et see ei ole parlamentaarses riigis kohane, kui Riigikogu ei kinnita eelarvestrateegiat. Ja kogu lugu. Kus on see süvenemisaste, mis õigustaks tegelemist sellise asjaga nagu riigi eelarvestrateegia ja veel suuremat vastutust riigieelarve eest? Minu pikaajaline kogemus rahanduses on, et tegelikult tuleb võidelda selle eest, et valitsus saaks vastutada dokumendi eest, mis on tema kõige tähtsam tegevusjuhis aastaks, mis on väga selgelt täitevvõimu dokument – see on riigieelarve. Mis puudutab riigi eelarvestrateegiat, siis see on ainult ettevalmistus riigieelarve koostamiseks. Ma väga lootsin, et koalitsioon on see, kes võtab sõna ja kaitseb valitsuse võimalust vastutada oma töö eest, oma ülesannete eest, et täitevvõim ja parlamentaarne võim oleksid lahutatud, aga ma ei kuulnud ühtegi asjalikku sõnavõttu. Kahjuks isegi Eiki Nestor andis kommentaari, mis oli väga selgelt teemast mööda.

Riigieelarvet on loomulikult vaja Eesti riigil, aga samamoodi, nagu on vaja riigieelarvet ja riigi eelarvestrateegiat, on vaja Eesti riigil ka Euroopa Liitu. Eesti riigil on vaja ka eurosooni. Ja need tähtjad, mida meile praegu dikteerib Euroopas kokkulepitud kord, on kokku lepitud meie huvides, meiega koos ja selle nimel, et meie suur majanduskeskkond seisaks koos. Selle nimel, et ei oleks rohkem Kreekasid, ei oleks rohkem üle jõu elamist ega võlakriise. Et oleks rohkem ratsionaalset, analüütilist majanduspoliitikat, mitte sellist debatti, nagu siin Riigikogus on olnud ja mis peaks õigustama veel rohkem sekkumist riigieelarvesse.

Ma ei ole raportit lugenud ja ma ei olnud istungil, kus seda arutati, aga ma loodan, et seal räägiti tegelikult rohkem. Ma loodan, et seal räägiti tegelikult sellest, et Riigikogu võiks küll riigi eelarvestrateegia kinnitada, aga see oleks siis ka üks kinnitamine. Mitte nii, et me hakkame kevadel siin improviseerima oma pealiskaudsusega ja jätkame täpselt sama asja sügisel. On võimalik, et riigieelarvet tehaksegi niimoodi – üks kord aastas nelja aasta perspektiivis ja tõepoolest strateegiliselt. See, mida Riigikogu on seni riigieelarvega teinud ja mida ta tahab justkui uuesti teha riigi eelarvestrateegiaga, ei ole strateegia – see on väga pinnapealne lähenemine ja väga üksikute teemade kallal nokkimine, valitsuse kallal nokkimine. Sellele küll ei ole õigustust ja selles puudub strateegiline vaade, mida siin praegu kehtestada tahetakse.

Need tähtjad, millest siin jutt käib, on äärmiselt praktilised. Rahandusministeerium kindlasti ainult avameelitses korraks, kui ta ütles, et on mõeldamatu lülitada sellesse protsessi juurde veel tõsised Riigikogu debatil. See ongi mõeldamatu. See, millisel tasemel tegelikult pannakse kokku neid Exceli tabeleid, mida parlament oskab väga hästi põlastada, tähendab kümnete, sadade inimeste koosolekuid väga pika aja jooksul, väga kontsentreeritud koosolekuid, arutelusid väga paljude detailide, väga paljude seaduste üle, mis eelarvet mõjutavad. See ei ole see tase, mida tasub tuua siia saali. Nii et palun ärge suhtuge eelarvestrateegiasse pinnapealselt! Palun ärge tooge siia selliseid eelnõusid, mis süvendavad ainult probleeme, mitte strateegilist vaadet! See ei ole küll fraktsiooni arvamus, aga mina kindlasti ei toeta seda eelnõu sellisel kujul. Aitäh!

10:48 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh! Andres Herkel Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel.

10:48 Andres Herkel

Härja juhataja! Austatud rahvaesindajad! Austatud Jürgen Ligi, ma loodan, et teie sisenemine Riigikogu töösse läheb edaspidi sujuvamalt ja te omandate ka teise vaatenurga. See teine vaatenurk on kurb just nimelt selles osas, et parlamendi rolli riigieelarve menetlemisel on marginaliseeritud ja on marginaliseeritud järjepidevalt. Me kõik oleme ise selles süüdi, aga kindlasti on selles süüdi ka vabariigi valitsused, kes on lasknud ametkondadel üle pea kasvada, mistõttu see nõndamoodi on läinudki. Ma tuletan meelde Kristjan Kõljala raportit ja neid arutluskäike ... Härja Ligi nagunii ei kuula, nagu ma aru saan ...

10:49 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun jätkata!

10:49 Andres Herkel

Austatud juhataja, meil on selline komme, et saali kutsutakse korrale, kui ei ole võimalik jätkata.

10:49 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh!

10:49 Andres Herkel

Ma tuletan meelde selle raporti ühte olulist punkti, mis on sõnastatud nõndaviisi, et parlament tuleb eelarveprotsessi kaasata juba kevadel, sellepärast et ettevalmistus valitsuses on kahtlemata pikaajaline. Kuidas toimub riigi eelarvestrateegia kas tutvustamine või läbiarutamine eri komisjonides – siin ilmselt on lähenemisviise ja -võimalusi veelgi. Ma saan aru, et läheb kiireks. Aga kõige halvem on see, kui parlament on kogu sellest protsessist välja lülitatud ja valitsus tuleb siia eelarvega umbes nii, et sähke, võtke või jätke, pange oma kummitempel peale ja jagage katuseraha. Niisugune komme ei kõlba mitte kuhugi ja sellele me tahame vastu seista.

Ma tuletan meelde veel mõnda selle raporti järeldust. Väga kahju on, et valitsusliikmed ei ole raportit lugenud. Me parlamendis siin lugesime ja ausalt öelda aplodeerisime Reformierakonna liikmele, kes selle raporti komisjoni poolt kokku pani. Üks suuri probleeme, mis sealt ka seoses parlamendi debatiga välja tuli, on see, et eelarvedebatt on meil lahutatud maksumuudatuste aruteludest. Jah, formaalselt on see ju mingis mõttes isegi õige, maksumuudatused peavad olema pool aastat ette teada jne. Aga tegelikult ei saa neid asju lahutada ja see on eelarvedebatti siin kohati vaesemaks teinud. Seda on vaesemaks teinud ka kombestik, mis tuli siia eelmise valitsuse ajal, kui ulatuslikud maksumuudatused kobareelnõudega kohe mürinal läbi suruti. Parlamendis seoti need valitsuse usalduse küsimusega. Ma saan aru küll, et kardeti ööistungeid, aga sisuliselt tähendas see, et mingisugust mõistlikku debatti ei olnud võimalik arendada ega isegi mitte muudatusettepanekuid läbi hääletada. Võib-olla võeti niisugune teerull kasutusele hirmust, et äkki tuleb liiga palju ettepanekuid, liiga palju vaheaegu jne. See on üks krooniline probleem. See saadab meid riigieelarve menetlemisel ka näiteks kolmandal lugemisel, kus ühel hetkel jõuti järeldusele, et kaks korda üle elada olukorda, kus kõiki muudatusettepanekuid saab saalis hääletusele panna, peeti tülikaks. Niisiis otsustati, et hääletusele lähevad ainult need ettepanekud, mida rahanduskomisjon on toetanud. Jällegi oleme ise loonud endale siin poliitikas niisugused monstrumid, mis tegelikult takistavad normaalset protsessi.

Järgmine küsimus. Me kõik tegeleme siin regionaalsete investeeringutega, mille summad on väikesed, nn katuserahaga. Need ettepanekud viiakse väljaspool Riigikogu protseduuri rahanduskomisjoni viimasel hetkel, enne kolmandat lugemist. No ei ole mõistlik! Ja suurte asjadega me tegelda ei saa. Selles mõttes ma kutsun küll kõiki kolleege üles jätma see eelnõu menetlusse. Riigi eelarvestrateegia toomine Riigikogusse on minimaalne samm, mida me saame praegu astuda. Loodan, et valitsus teeb muudatusi ka riigieelarve seaduses. Aitäh!

10:53 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh! Mihhail Stalnuhhin, Keskerakonna fraktsiooni ja rahanduskomisjoni esindaja.

10:53 Mihhail Stalnuhhin

Härja juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul polnud kõnet plaanis, aga mõned siin öeldud laused kutsusid tribüünile. Esiteks ma arvan, et kui on keegi, keda ei rahulda parlamentaarne debatt siin saalis, siis on kaks võimalust: kas ei sobi parlament või ei sobi siia see keegi, keda see debatt ei rahulda. Siis tekib muidugi küsimus, mis on loogilisem, kas vahetada välja parlament või teeb see keegi endale selgeks, et ta ei sobi siia. Vaevalt seda viimast juhtub, sest see keegi ei kuula, mis siin toimub, aga pärast räägib, et debatt ei vasta tema tasemele.

Minu jaoks oli suur au olla omal ajal selle raporti kaasautor ja ma nõustun kõigi nende järeldustega, mis raportis on tehtud. Mul tekivad aga just sellised tehnilised küsimused. Riigi areng läheb nii, nagu ta läheb. Teatud hetkel me oleme mingi tohutu pundi probleemide ees ja siis tuleb poliitikas mingi muudatus, toimub koalitsioonivahetus, tekivad uued mõtted. Ma saan aru, et see strateegia, mida see saal peaks kinnitama, peaks olema terve riigi strateegia, see peaks olema kõigi meie, kes me siin saalis oleme, strateegia. Aga kuidas me seda saavutame? Sellepärast, Andres, ma küsisingi, kuidas me pärast hääletama hakkame.

Sellel põhjal tahaksin ma ühel väga lihtsal põhjusel, et see saali toetust vajav strateegia oleks siin üks meie eluline küsimus. Ma olen juba aastaid vaadanud, kuidas omavalitsuste liidud, linnade liit ja kõik ülejäänud teevad oma ettepanekuid, kuidas nad võtavad aruteludest osa. Kord puudutavad need tulumaksu, kord teeremonti. Nad teevad ettepanekuid, nad käivad siin, istuvad meie konverentsisaalis ja teistes ruumides ning võtavad debatist osa. Lõpuks selgub, et keegi ei kavatsegi mitte ühtegi nende ettepanekut arvestada. Minu jaoks on vaata see kõige tähtsam. Ma saan aru, et praegune koalitsioon võtab ette mõned sammud: me taastame selle tulumaksust laekuva osa varasema suuruse, me korraldame tasuta ühistranspordi. Annaks jumal, et need eesmärgid, mis on koalitsioonilepingus, saaksid täidetud. Aga ma tahaksin näha seda mehhanismi, kuidas saaks arvestada ka nende väikeste kohtade ja linnade arvamust. See on võib-olla üks selle eelnõu mõte, nii nagu mina seda näen. Aitäh!

10:57 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 304 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrin muudatusettepanekute tähtajaks pakutud 20. detsembri kell 17.15.

3. 10:57 Looduskaitseaduse muutmise seaduse eelnõu (291 SE) esimene lugemine

10:57 Aseesimees Enn Eesmaa

Asume tänase viimase, kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Vabaerakonna fraktsiooni algatatud looduskaitseaduse muutmise seaduse eelnõu 291 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli eelnõu algataja esindaja, Riigikogu liikme Külliki Kübarsepa!

10:57 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees, ja jõudu uues ametis!

10:57 Aseesimees Enn Eesmaa

Täna!

10:58 Külliki Kübarsepp

Hea Riigikogu! Vabaerakonna fraktsioon esitas Riigikogule menetlemiseks looduskaitseaduse muutmise seaduse numbriga 291, millega püüame likvideerida olukorra, kus looduskaitsealised piirangud on justkui maaomaniku isiklik vastutus ja mure. See peab olema kogu meie ühiskonna ühine vastutus, nagu ütleb ka meie põhiseadus. Mitmel Vabaerakonna saadikurühma väljasõidul, aga ka siinsamas Toompeal käesoleva aasta hilistalvel toimunud arutelul Tudulinna, Surju, Nõva ja Otepää valla inimestega on välja tulnud, et looduskaitsealised piirangute mõttest on raske aru saada. Jääb mulje, et riik teadlikult kiusab maaomanikke. Tohutud piirangud pärsivad maaomanike tavapärase majandustegevust, olgu selleks kas või korraline hooldusraie, et säilitada metsa väärtust tulevastele põlvkondadele. Maaomanikud ei ole vastu looduskaitsealised piirangutele, kui nendega kaasneb mõistlik

kompensatsioon või on võimalik jätkata säästlikul viisil majandustegevust oma maal. Tegemist on äärmiselt emotsionaalse teemaga, see on pikalt tegemata asjade tagajärg. Olukorda raskendavad ka vajakajäämised ametniku ja maaomaniku omavahelises suhtluses. Saagem aru, et maainimene on vahetu, ta ei taha keerutamist ega lollimängimist. Jumal tänatud, et sellised inimesed veel alles on. Bürokratliku asjaajamisega maaelu hävitada on äärmiselt rumal. Tuletagem meelde, et elu maal on alati meie rahvast säilitanud, ka võõrvõimude ja sõdade ajal.

Looduskaitsete piirangute temaatika on palju laiem kui lahendus, mida me eelnõus pakume. Eelnõu puudutab neid maaomanikke, kelle maale on kehtestatud oluline looduskaitsepiirang ning kes soovivad kasutada õigust taotleda riigilt tõhusat kompensatsiooni. Paraku ei kuulu tõhusa kompensatsiooni hulka maamaksu alandamine või tühistamine vastaval kinnistul. Maaomanikul on seaduse alusel võimalik esitada taotlus maa võõrandamiseks riigile. Kunagi oli võimalik kompensatsioonimeetmena ka vastastikusel kokkuleppel maid vahetada, aga selle meetme rikkus ära poliitiline kasuahnus.

Maade võõrandamisel läheb aega keskmiselt kaheksa-üheksa aastat, kuni riigilt võõrandamise avaldusele üldse mingi tagasiside saadakse. Käesoleva aasta 1. novembri seisuga on kinnisasja võõrandamise nimistus 188 taotlust. Alates käesoleva aasta jaanuarist, kui me eelnõu koostama hakkasime, on nimekiri vähenenud 36 kirje võrra. Nimistus seisavad otsused aastast 2006, aasta alguses oli avaldusi veel aastast 2003.

Arvud näitavad, et midagi on meie riigis totaalselt mäda. Kas siis puudub üldse huvi oma kodanike eest seista või on poliitilisest kasuahnusest ajendatud maadevahetuse skandaal nii peletav, et eelistatud on pigem silmad kinni pigistada ja lasta tavalisel maailmainimesel edasi kannatada. Sellise tegemata jätmise üks tagajärg on see, et inimesed kolivad maalt ja üldse Eestist ära. Kuidas me suudame vastu seista süvenevale rahvastiku vähenemise probleemile, kui me ei suuda isegi selliste pisasjadega toime tulla? Nii antakse hagu juurde kasvavale pettumusele. Poliitiline äärmuslus on muutunud kogu läänelikus kultuuriruumis populaarsemaks. Saagem aru, see ongi mugavuspoliitika tagajärg – soovimatus tegelda oma inimestega, anda selgeid ja ausaid vastuseid.

Head rahvaesindajad, kas te ei taju, et vastutus sellise tegevusetuse pärast on tegelikult meie, seadusandja kanda? Seda ütleb otse välja ka õiguskantsler Ülle Madise 7. septembril saadetud kirjas. Me ei tohi siin olla initsiatiivitu kummitempel. Tsiteerin õiguskantslerit: "Seadusandja on olnud põhiseadusvastaselt tegevusetu, kuna on jätnud sätestamata piisavate garantiidega regulatsiooni kinnisasja omandamise menetluse toimumiseks mõistliku aja jooksul." Õiguskantsler ütleb, et põhiseadus nõuab oluliste piirangute eest maaomanikule kompensatsiooni maksmist mõistliku aja jooksul, mis ilmselgelt ei saa kesta 8–9 aastat.

Mis on Vabaerakonna esitatud lahendus? Soovime täiendada looduskaitseseadust järgmiste põhimõtetega. Uusi looduskaitsepiiranguid saab kehtestada vaid juhul, kui kinnisasja võõrandamise nimistus on kuni 50 objekti. Arv 50 tuleneb vabaerakondlikust soovist leida tasakaal. Maa-amet tõi kevadises intervjuus välja, et nemad on võimelised menetlema aastas kuni 80 kinnistu võõrandamist. Kui valitsus suudaks eraldada vastavateks toiminguteks igal aastal stabiilse summa, siis on võimalik jõuda 50 kinnistuni isegi suurema halduskoormusega. Samuti annab see võimaluse aasta jooksul, mis on mõistlik ajaperiood, maaomaniku taotlus rahuldada ja tehing lõpule viia. Kindlasti ei välista see ka rohkemate kinnistute menetlemist.

Toon esile, et me ei otsi lahendust vaid käesoleva eelnõu raames. Kui olete tähele pannud, siis oleme teinud sellesisulisi muudatusettepanekuid ka 2017. aasta riigieelarvesse. Kolmandale lugemisele saatsime taas kord ettepaneku eraldada 10 miljonit eurot selleks, et need 188 taotlust tuleval aastal ära lahendada. Miks me räägime nii suurest summast? Kahel põhjusel. Esiteks, riik ei tohi maksta eraomanikule alla maa turuhinna. Paraku on ebamõistlikult pikk ooteaeg maa turuhinda alandanud. Ka idapiiri väljaehitamisel nägime, et kauplemine hinna üle tekitas negatiivset suhtumist riiki. Seda ei tohi lubada. Teiseks, olenevalt piirkonnast turuhind varieerub. Ühe aasta jooksul vähemalt 160 kinnistu küsimuse lahendamine vajab lisaressursi eraldamist ka Maa-ametile. Meie ühine eesmärk peab olema alustada aastat 2018, Eesti 100. aastat piinlike võlgadeta oma inimeste ees. Lahendus ei ole see, et Maa-ametile antakse korraldus x miljoni väärtuses tulu hankida, et selle eest maid võõrandada. Siin on ilmselgelt vaja valitsuselt ja seadusandjalt efektiivsemat lahendust kas 2017. aasta riigieelarve või looduskaitseseaduse kaudu.

Näeme eelnõus ette ka lahenduse erandite, näiteks I kaitsekategooria liigi leiukoha puhul. Selleks näeme ette, et keskkonnaminister moodustab komisjoni, kus laua taga oleksid võrdselt nii riigi

esindajad kui ka maapiirkonna esindajad.

Pakume lahendust probleemile, kui ilmneb, et maaomanikud ei teagi, et nende maa on seotud looduskaitseliste piirangutega. Seetõttu on oluline, et kaitsealapiirang hakkab kehtima ainult sel juhul, kui maaomanik on teatise kätte saanud ning kõik kirjed kajastuvad vastavas registris.

Vabaerakonna eesmärk on vaadata tulevikku, et enam ei tekiks täna eksisteerivat karjuvat vastuolu. Soovime luua süsteemi, mis annab selguse ja kaitse nii maaomanikule kui ka riigiasutustele, kes selle valdkonnaga kokku puutuvad. Looduskaitsepiirangud peavad olema proportsionaalsed ehk saavutatava eesmärgi suhtes sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Eelnõu eesmärk on tagada, et olulise avaliku huvi ilmnemise korral eraomanikule seatavad olulised piirangud kompenseeritakse tõhusalt. Toon näite ka naabermaadest. Soome looduskaitse on pika ajaloo vältel lähtunud põhimõttest, et looduskaitse eraomaadel saab toimida ainult eraomaniku nõusolekul või nii, et riik ostab kaitset vajava maa eraomanikult välja. Soome on ka otsinud meetmeid, kuidas motiveerida eraomanikke pigem ise kaitsealaga liituma. Selleks on loodud vabatahtlik looduskaitseprogramm METSO. Lätis on looduskaitseliste piirangute seadmisel väga tähtsal kohal analüüs, kuidas piirang mõjutab eraomaniku tulevikus tehtavaid kulutusi ja/või tulusid. Meie süsteem selliseid argumente ja vabatahtlikkuse soodustamise meetmeid kahjuks ei tunne.

Hea Riigikogu! Soovime, et looduskaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu 291 läbiks esimese lugemise. Meie eelnõu on alus aruteludeks, kuidas pikas perspektiivis ei tekiks maaomanike ja riigi vahel suuri võlgnevusi. Tahame, et piirangute seadmine ja põhiseaduse järgimine oleks meie ühine ja vastastikune vastutus. 21. novembril allkirjastatud sotsiaaldemokraatide, IRL-i ja Keskerakonna valitsusliidu aluspõhimõtetes on samuti kirjas üldine eesmärk: kiirendada looduskaitsealuste maade väljaostmist maaomanikelt. Vabaerakonna eelnõu, mida me oleme pikalt ette valmistanud, on uuele koalitsioonile sisuliselt abikäe ulatamine. Loodan, et võtate selle positiivse meelega vastu. Aitäh!

11:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud ettekandjale on ka küsimusi. Jaak Madison, palun!

11:08 Jaak Madison

Aitäh, austatud värske Riigikogu aseesimees! Palju õnne! Hea ettekandja! Ma kuulasin väga hoolikalt teie esitlust ja oli täiesti huvitav. Ma olen nõus, et see probleem vajab lahendamist, ja õiguskantsleri märkus on olnud paraku asjakohane. Kurb, et olukord praegu selline on. Küsimus on muidugi lahendusviisis, kas see on ainuõige variant või mitte. Küll aga häirib mind natuke see, kui sellise väga sisuka ja tõsise asja puhul tulevad sisse mitmeti mõistetavad laused. Äkki te selgitate laiemalt, kuidas suhestub looduskaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu lääne kultuuriruumis kasvava poliitilise äärmuslusega, mida te mainisite. Kuidas on poliitilised tendentsid lääne kultuuriruumis seotud looduskaitseseaduse muutmise seaduse eelnõuga?

11:09 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Väga üldiselt on probleem selles, et eriti need inimesed, kes tunnevad riigipoolset ebaõiglust, kas või pisasjades – ja ma tunnen, et meie ühiskond seisab pigem linnainimese kui maainimese eest –, on palju altimad võtma vastu valesid, mida üks või teine poliitiline jõud enda populariseerimiseks ära kasutab. Võimuesindaja ülesanne peab alati olema suhelda oma inimestega selgelt ja ausalt. Kui seda ei tehta, siis on tõesti väga suur populismi kasvu oht. Ma hoiataksin küll riigivalitsejaid selle eest.

11:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits, palun!

11:10 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Mäletan, kuidas õiguskantsler ütles siin, et seadusandja ehk meie oleme olnud põhiseadusvastaselt tegevusetud ja hüvitamise mehhanism on näiline. Kunagi seisis samas kõnepuldis Neinar Seli, kes tuli välja maadevahetuse ideega. Kas see meie ehk seadusandja näiline või põhiseadusvastane tegevusetus on alanud pärast seda, kui Neinar Seli siin kõnepuldis seisis ja maadevahetuse mõttega välja tuli?

11:11 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Sellist õiguslikku ekspertiisi, mis hetkest õiguslik riive on tekkinud, me pole tellinud. Kui me alustasime selle aasta alguses eelnõu väljatöötamist, siis olid lahendamata küsimused aastast 2003. Mõjutada saab seda protsessi ka riigieelarve kaudu, nagu ma välja tõin. See on selline korduv erinevate koalitsioonide tegematajätmine. Ja ma tõesti loodan, et nüüd värselt ametisse astunud uus koalitsioon eesotsas uue valitsusega on täis hakkamist. Tõesti, 100. aastapäevaks meil ei tohi oma inimeste ees olla nii pikaajalisi vastamata jäänud tehinguid.

11:11 Aseesimees Enn Eesmaa

Krista Aru.

11:12 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Te nimetasite väga õigesti, et õiguskantsler on selle teema ja küsimusega palju tegelnud. Kas te saaksite täpsustada õiguskantsleri analüüsi lõppettepanekut ja seda, kuidas Vabaerakonna pakutud seaduseelnõu vastab õiguskantsleri pakutud lahendusettepanekule?

11:12 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea kolleeg! Õiguskantsler on öelnud nii: "Looduskaitse seaduse § 20 on põhiseadusega vastuolus osas, milles see näeb ette maa omandamise riigieelarvest eraldatava raha piires, kuid ei näe ette menetlusaega või muid asjakohaseid tagatise maaomanikele mõistliku aja jooksul hüvitise võimaldamiseks. Arvestades, et maade omandamise menetluste venimise probleem on teada juba aastaid, on seadusandja selle parandamiseks midagi ette võtmata olnud põhiseadusvastaselt tegevusetu." Meie eelnõu püüab probleemi lahendamisele kaasa aidata just selle võõrandamise nimistu pikkuse kaudu. See pikkus võiks olla 50 kinnistut. Nagu ma välja tõin, on olemas lõtk, et edaspidi suudab Maa-amet, kes peab reaalselt neid otsuseid langetama, menetleda aasta jooksul näiteks kuni 80 kinnistut. Meie hinnangul on aasta piisav aeg, mille jooksul peab maaomanik saama õiglaselt ja põhiseaduse järgi olulise piirangu puhul kompensatsiooni.

11:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Märt Sults.

11:14 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja! Ma olen viimasel ajal väga tihedasti toimetanud Valgamaal, Põlvas, Võrus ja Otepääl ja seal on tekkinud üks küsimus. Nõukogude ajal on maatükke pandud looduskaitse alla ka ebaõiglaselt ja sisuliselt mittemõttekalt ning see on muutunud maaomanikele koormaks. Kas te oskate öelda, kui palju alasid, mis nõukogude ajal pandi looduskaitse alla kas siis sõjaväeosade või millegi muu pärast, on praegu üle vaadatud ja omanikele kasutamiseks tagasi antud või tehtud mingisuguseid järeleandmisi, et nad saaksid oma maad majandada?

11:14 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Minul on küll ainult aasta tagasi Keskkonnaministeeriumilt küsitud andmed selle kohta, kui suurest hektarite hulgast me üldse räägime. Me võime öelda, et eramaid, kus on seatud looduskaitsepiiranguid, on üle 201 000 hektari, 29 380 hektarit on rangema režiimi all ja 47 800 hektarit leebema režiimi all. Loomulikult on olukord aasta jooksul muutunud, aga need on aastatagused ametlikud Keskkonnaministeeriumi andmed.

11:15 Aseesimees Enn Eesmaa

Rainer Vakra, palun!

11:15 Rainer Vakra

Aitäh, austatud ettekandja! Teie eelnõus sätestatakse, et eramaade täiendavat kaitse alla võtmist võib kavandada, kui eelnõus märgitud järjekorras olevate kinnistute lubatud arv on 50. Kas te oskate eelnõu algatajana öelda, kui suurt täiendavat kaitse alla võtmist te ette näete või miks see punkt on vajalik? Minu andmetel ei ole praegu uute kaitsealade rajamist eramaadele kavandatud. Kas see on siin selline ettenägelik punkt või miks see on siia sisse kirjutatud?

11:16 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Tõesti, meie eesmärk on vaadata kaugemale tulevikku, et võõrandamise nimekiri ei pikeneks mitmesuguste poliitiliste tõmbetuulte tõttu. Viiskümmend kinnistut, nagu ma enne ütlesin, on menetlemise mõttes mõistlik. Kui vaadata, siis siiani ei ole valitsuskoalitsioonid riigieelarveliste vahenditega kõige heldemad olnud. Käesoleval aastal teatavasti nähti korraliselt ette ainult 0,8 miljonit eurot, viimasel hetkel, mais-juunis anti reservist miljon eurot juurde. 1,8 miljoni euroga on võimalused võib-olla tõesti suuremad Kagu-Eestis, kus maa hind on soodsam. Aga samas, kui me räägime Põhja-Eestist ja Lääne-Eestist, kus on piirangute ala kõige suurem, õigemini, mõjuala kõige suurem, siis kindlasti on seal hind hoopis teine. See 50 kinnistut on Maa-ametile just mõistlik menetlusaeg ja see on reaalne ka arvestades eraldist, mis valitsus tulevikus ette näeb. Loomulikult, kui eraldis on suurem, siis võib-olla ei ole vaja seda 50 kirja panna, siis võib olla kas või 150 kinnistut. Probleem on aga see, et asi on toppama jäänud, 8–9 aastat ei ole mõistlik aeg. Me peame tulevikus selliseid olukordi vältima. See 50 on garantii, mis ei sõltu nii palju riigieelarveliste poliitiliste otsuste tõmbetuultest, vaid on see, millega valitsus peab arvestama ja kohustusena täitma.

11:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits, palun!

11:18 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Eesti on paksult täis loodusharuldusi ja neid võiks veel väga kaua kaitse alla võtta. Praegu on nii, et riik ühe käega võtab kaitse alla, aga teise käega peaks ta maaomanikele kompenseerima. Te pakute välja kirvereegli, et piirata kinnistute arvu 50-ga, et siis nagu jõuaks. Aga võimalikud on ju ka muud variandid, näiteks võiks rohkem raha eraldada või peaks vaatama, mida üldse kaitse alla võtta jmt.

11:18 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Tõesti, lahendusi on mitmeid. Maaomanikku ennast huvitaks loomulikult see, kui ta saaks naasta maadevahetuse süsteemi juurde, sest tema huvi on oma maad edasi majandada. Praegune lahendus on, et ta vabatahtlikult loobub sellest maatükist ja peab siis leidma alternatiive, kas ta jätkab oma n-ö tavapärasest majandustegevust, otsib uusi maatükke jne. Maaomanikud ise ütlevad: me tunnustame ja soovime samamoodi mitmesuguseid linnu- ja loomaliike kaitsta, aga te peate aru saama, et peab kujunema sümbioos. Inimene on looduse osa, loomad ja loodus on meie roheline ala, me peame kõik tervikuna toimima ja me saame sellega ka hakkama. Praegu on aga igasugune kesktee leidmine välistatud, lihtsalt pannakse piirang peale. Ma ise olen üles kasvanud Otepää kaitseala piirkonnas ja tean, kuidas igasugune normaalne majandustegevus võib olla pärsitud, sest seal kuskil üleval on arvatavasti mingi pesa. Kui me saaks sellise süsteemi, et käib pidev seire, need pesapuud ja pesad kontrollitakse uuesti üle ja piirangud võetakse maha, siis see oleks ka lahendus. Aga millegipärast, nagu ma ka oma ettekandes välja tõin, on selline arusaamatu omavaheline suhtlus ka takistuseks, miks üht või teist võimalikku meetet ei ole rakendatud. Seepärast ei jäägi muud üle kui tulla mingi lahendusega appi. Jah, meil on välja pakkuda ainult üks kitsas lahendus ja kindlasti on võimalik välja töötada rohkem ettepanekuid. Aga meie ettepanek ongi see, et võtame teema tõsisemalt käsile.

11:21 Aseesimees Enn Eesmaa

Arno Sild.

11:21 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kas te võite öelda, kui palju neid looduskaitse piiranguid on tulnud näiteks eelmisel aastal ja tänavu kuni tänaseni juurde?

11:21 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Ma vehkisin siin selle nimistuga väga uhkelt, nüüd on see mul kuhugi kadunud. Käesoleval aastal laekus 22 võõrandamise taotlust. Maaomanikud nendivad, et kuna see järjekord ei liigu mitte kuhugi, siis on nad taotluste esitamisest loobunud. Aga kui see süsteem toimiks, siis nad loomulikult esitaksid ka taotluse. Sa oled nagu vangis, sa ei saa sellel maal mitte midagi teha, mis sa sellest siis hoiad, sest

pigem tekitab ta probleeme juurde. Põhiseaduse järgi on loodus meie ühine vara ja selle kaitsmine meie kõigi ühine vastutus. Ma ei näe probleemi, miks seda ei võiks siis riik tervikuna teha.

11:22 Aseesimees Enn Eesmaa

Urve Tiidus, palun!

11:22 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ütlen kõigepealt seda, et ka mina armastan väga loodust ja haruldasi liike. Aga te puudutasite selle teema juures ühte aspekti, mida te paistate väga hästi tundvat. Nimelt seda, et mingil ajal peaks looduses toimuma siiski ka niisugune protsess, et mõni lind ehitab küll pesa kogu aeg ühte kohta ja ühe puu otsa, aga tema järglased enam sinna pesa ei ehita. Kas teil on andmeid, kas selline seire toimub? Isiklikult ma arvan, et maa eraomand on meie riigikorra juures väga mõistlik asi ja enamik inimesi tahavad maaomanikud olla. Kas te oskate olemasoleva info põhjal hinnata, kui palju seda seiret tehakse? Sest kui inimene maa ära müüb, aga kümne aasta pärast on pesa sealt läinud, siis ta tahab võib-olla seda maad tagasi.

11:23 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Eelnõu puudutab neid maaomanikke, kellel on huvi võõrandada oma olulise piiranguga maa riigile. See ei ole sund, et nii peabki tegutsema, vaid see toimub inimese vaba tahte alusel. Piirkonnad on väga erinevad. Ma näen, et tänu mitmele kuulamisele keskkonnakomisjonis on ka Maa-amet ja Keskkonnaministeerium teemat teadvustanud, asjad on natukene isegi liikuma hakanud ja seire on aktiveerunud. Käesoleva arutelu käigus on väga teravalt üles tulnud ka looduskaitse eeskirjade uuendamise vajadus. Need on suuresti eelmise sajandi pärand, enamasti on need vastu võetud 1990-ndate keskel. Neid ongi juba vaikselt uuendama hakatud. Jah, Otepärga juhtus niimoodi, et see tehti väga vaikselt ära ja maaomanike kaasatus oli taas kord väike, aga asjad on natuke siiski liikuma hakanud. Ma arvan, et mida enam me siin üheskoos, nii maaomanikud kui ka ametkonnad, seda asja menetleme, seda enam kasvab ka teadlikkus ja hoolivus.

11:24 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh, austatud ettekandja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Komisjoni ettekandeks palun kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Andres Metsoja!

11:25 Andres Metsoja

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Tõepoolest, teema on looduskaitse seaduse muutmise seaduse eelnõu 291. Riigikogu keskkonnakomisjon arutas seda eelnõu 21. novembril k.a. Arutelule olid kutsutud ka keskkonnaminister Marko Pomerants ja Keskkonnaministeeriumi looduskaitse osakonna juhataja Taimo Aasma. Lisaks osales Riigikogu liige, Vabaerakonna fraktsiooni esindaja Külliki Kübarsepp. Külliki andis väga hea ülevaate ja kahtlemata pean keskkonnakomisjoni liikmena ütlema, et selle teema püstitus on väga asjakohane ja õige. Õiguskantsler on teema juba varem tõstatanud ja rõhutanud, et eraomandi peale looduskaitset rajada ei ole päris vastutustundlik ja tuleb leida lahendused eraomandi kompenseerimiseks, kui omanik selleks soovi avaldab. Külliki tõi oma sõnavõtus selgelt välja, et maaomanikele kompenseerimine tundub praegu üsna võimatu missioonina, sest nimekirjad on pikad ja sooviavaldusi tuleb juurde. Ettepanek oli teha muudatusi, et edaspidi olukorda stabiliseerida. Tõepoolest, konkreetse nimistu pikkus võiks olla 50 maatükki. Külliki Kübarsepp tõi ka esile, et Maa-amet oleks tegelikult valmis menetlema aastas kuni 80 juhtumit, et see oleks jõukohane. Sellega põhimõtteliselt Külliki ettekanne lõppeski.

Kuulasime ära ka keskkonnaminister Marko Pomerantsi, kes ütles, et Keskkonnaministeerium seda eelnõu ei toeta, kuna maa kaitse alla võtmise ja omandamise järjekorra pikkusel puudub vahetu seos ning parema kompenseerimise looduskaitsepiirangutega maade puhul tagab toetuste süsteemi tõhustamine. Ta rõhutas, et selle jaoks on raha juurde saadud. See protsess on mitmel korral arutusel olnud juba eelmises valitsuskoalitsioonis, see on olnud aktuaalne teema ja rahalist katet on kompenseerimiseks juurde leitud ka Natura-välises sihtkaitsevööndis asuva maa omanikele. Taimo Aasma lisas, et Keskkonnaministeerium on õiguskantslerile vastuskirja koostanud ja seal tuuakse välja ka olulised lahendused. Praeguse eelarve juures jõuab menetlusjärjekord järgmise aasta lõpuks

nende avaldusteni, mis on esitatud enne 2013. aastat.

Komisjoni liikmed esitasid ka küsimusi ja avaldasid kahtlust, kas kõige parem lahendus on ikka kindlaks määrata nimekirja pikkus. Võib-olla tuleks eelkõige tõsiselt tegelda riigieelarvesse raha juurdeleldmisega. Mainiti seda, et tegelikult tuleks tõepoolest vaadata, kas konkreetset nimistus olev objekt kannab endiselt seda looduslikku mitmekesisust, mis ta kaitseala ettepaneku kontekstis kandis. Me peame aru saama, et see protsess ongi pikk. Kui leitakse mõni kaitset vääriv liik kas eramaalt või mis tahes riigimaalt, siis algatatakse menetlus ja juba sellega pannakse teatud tegevustele piirangud ehk eraomandi kasutamine saab piiratud.

Kui me vaatame konkreetset eelnõu, siis selles käsitletakse tõepoolest nimekirja pikkust, aga tähelepanu alt on välja jäänud see, et kui algatatakse menetlus, siis osalised piirangud sellele maatükile niikuinii juba kohalduvad. Sellist ettepanekut, et sellega tegelda, praegu eelnõus ei ole. Komisjoni esimees tundis huvi, nii nagu ka täna siin saalis, kas Keskkonnaministeeriumil on olemas uus nimekiri aladest, kuhu on plaanis piiranguid seada. Minister vastas, et esmalt tehakse aastaks 2023 revisjon juba seatud piirangutega aladele.

Komisjon langetas ka menetluslikud otsused. Esimene neist oli määrata eelnõu ettekandjaks keskkonnakomisjoni liige Andres Metsoja. Teiseks tehti ettepanek võtta eelnõu 291 Riigikogu tänasesse päevakorda ja otsustati eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

11:31 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja, teile on ka küsimusi. Andres Herkel, palun!

11:31 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Minu arusaam sellest probleemist ja Keskkonnaministeeriumi seisukoht eelnõu kohta viib küll sellisele järeldusele, et ministeeriumis pannakse aktsent tihtipeale pigem sellele, mida ja miks ei saa teha. Loodame, et õiguskantsleri seisukoht sunnib nüüd neid lahendusi otsima. Kas komisjon on tegelnud ka sellise küsimusega, mis põhjusel see põhiseadusvastane tegevusetus on tekkinud, miks komisjon on lasknud sellel tekkida ning milline on siin eri valitsuste ja ministrite, samuti Riigikogu vastutus? Kindlasti on ju ka meie, eriti keskkonnakomisjoni põhiseaduslik tegevusetus tajutav.

11:32 Andres Metsoja

Aitäh! Keskkonnakomisjon on käinud tegelikult ka Keskkonnaministeeriumis ja meil on olnud ministeeriumi ametnikega sellekohane arutelu. Oleme väga tõsiselt keskendunud just sellele, miks olukord on niisuguseks kujunenud. Ühelt poolt on olukord kujunenud selliseks tulenevalt meie riigi ajaloost. Me oleme suhteliselt noor riik, oleme võtnud endale kohustuse loodust kaitsta ja oleme kõik üheselt aru saanud, et loodus on väärtus. Samal ajal on tehtud ka maareform ning inimesed on saanud maaomanikuks. Ühtlasi on toimunud põlvkondade vahetus, kus vanaperemees väärtustas omandit, sh metsa, võib-olla teisiti kui noorperemees, ehk ka kultuuriliselt on toimunud nihked. Pigem on muutused olnud ikkagi majandussuunda kalduvad.

Eks selle teema lahendamine eeldab paindlikkust eelkõige ametnike poolt. On olnud jäiku positsioone selles kontekstis, kus näiteks Tallinnaga piirnevatel aladel on soovitud looduskaitseväärtusega maad välja osta, aga on mindud kohtuvaidluste teed, sest maaomanik ütleb, et hind ei ole piisav. Eesti riigis on kehtestatud selline süsteem, et see järjekord ei muutu. Niikaua, kui neid väljaostuküsimusi lahendatakse n-ö järjekorra tekkimise alusel, ei saa hüpata üle järgmisele juhtumile. Kui kohtuvaidlus on peal, siis lahendatakse asja järk-järgult. Teistpidi on need summad jällegi rohkem kaldu linnalise keskkonna poole, kus maa väärtus ongi midagi muud kui maapiirkonnas. Tegelikult ei ole see õiglane, sest omand on meie kõigi jaoks oluline ja teha siin vahet kinnisvara hinna kujunemise järgi on keerukas. Ütlen aga veel kord, et eks see pilt on laiem kui ainult konkreetset looduskaitsealused maad. Kõik algab juba planeerimisseadusest, kas me eelistame siis majandustegevust või inimkeskkonda looduskeskkonnale. Kas me oleme oma looduskaitseregistris paindlikud, julgeme kõigile siiralt otsa vaadata ja öelda, et tegelikult kotkas, kes sellel maatükil elas, juba viis aastat enam ei ela seal? Kas julgeme välja öelda ka selle, et kui ta viis aastat seal enam ei ela, siis me võtame selle paiga kaitse alt maha? Tuleb otsustada, kas me oleme valmis vaatama liigirikkust sellisena, et kui mõni kooslus või liik

on jõudnud tasemele, kus selle kaitsmine esimese kategooria kontekstis ei ole võib-olla enam nii aktuaalne, siis ei peaks looma uusi kaitsealasid. Kas ametnikud suudavad paindlikult läbi rääkida ja keskkonnateadlikkust ka tegelikult iga päev suurendada? See on samuti meie töö.

11:35 Aseesimees Enn Eesmaa

Külliki Kübarsepp, palun!

11:35 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Aitäh, ettekandja, tunnustuse eest! Kuna mul paluti enne komisjoni arutelu lahkuda ja te mainisite, et valitsuse esindaja ehk Keskkonnaministeerium töötab välja lahendusi õiguskantsleri tõstatatud murekoha kõrvaldamiseks, kas te saaksite siis veidi avada, mis suunas ettepanekud on tulemas ja miks selle temaatikaga ei tegele otseselt komisjon Riigikogus, kellele õiguskantsler on ju tegevusetust ette heitnud?

11:36 Andres Metsoja

Aitäh! Loomulikult on alati kõige lihtsam alustada rahast. Siin on ka palju rahast räägitud. Ma kordan üle, et 2016. aasta riigieelarves kokku on kulutatud maksumaksja vahendeid eramaadel olevate piirangute kompenseerimiseks 2,1 miljoni euro ulatuses. 2017. aastal kasvab see summa kolme miljoni euro peale ja see oli juba eelmises koalitsioonis kokku lepitud. Nüüd on uus koalitsioon veel omakorda kokku leppinud, et 2018. aastal suureneb see summa nelja miljoni euroni. Ideaalne olukord, mida Keskkonnaministeerium on soovinud, oleks viis miljonit eurot aastas. Selleni me kahjuks praegu veel ei jõua.

Mis puudutab aga konkreetseid ettepanekuid, mida Keskkonnaministeerium on õiguskantslerile esitanud, siis neid ei hakka ma siin peast kommenteerima. Mõistlik on need teile saata ja ma usun, et see on võimalik. Ma näen, et ka keskkonnakomisjoni esimees istub saalis, ja olen veendunud, et küllap me arutame neid maade väljaostu ja piirangutega seonduvaid teemasid veel ja veel.

11:37 Aseesimees Enn Eesmaa

Külliki Kübarsepp, teine küsimus.

11:37 Külliki Kübarsepp

Aitäh, aseesimees! Hea ettekandja! Riigieelarve poolel, nagu ma välja tõin, on see miinus või nõrk koht, et kui muutub valitsus, siis võivad väga lihtsalt muutuda ka rahasummad. Sellel sektoril ei ole õiguspärase ootuse põhimõttest tulenevat kindlust, et probleemiga tegeldakse ja vaadatakse tulevikku. Kas komisjon on arutanud ka seda, kuidas need riigieelarvelised eraldised, mis te välja tõite, mida teie olete uues koalitsioonis kokku leppinud, jätkuksid edaspidi, et ei tuleks langust, mis viiks süsteemi jälle ummikusse ega annaks Maa-ametile kindlust enda tegevuse planeerimisel?

11:38 Andres Metsoja

Ega rohkem kindlust ei paku ilmselt ka see, kui me sätestame nimekirja pikkuseks 50 kinnistut aastas, st see, et neid proportsioone hoitakse järgalt paigas. Võtmekoht on aru saada ja teadvustada, et eraomandi õiguste piiramisega ei ole võimalik riiklikku looduskaitset meie kõigi huvides teha, kuskil on piir ees. Ma usun, et see oluline samm on astutud. Tõsi on see, et ettepanek, mis Vabaerakonnast lauale tuli, ei aita ju neid eramaaomanikke, kellel see probleem on juba tekkinud. Kes seal nimekirjas on ja on vastavat soovi avaldanud, on seal jätkuvalt, ja kui tulevad uued soovijad, siis nemad tulevad ikka nimekirja lõppu. Iseküsimus on see, mida ma juba rõhutasin, kui kergekäeliselt peaks uusi alasid looduskaitse alla võtma ja kui palju peaks midagi ümber mängima. See on teadlikkuse küsimus. Minu meelest on siin saalis kõik aru saanud, et sellesse valdkonda on raha juurde vaja ja et meie üks rikkus on looduslik mitmekesisus. See ei saa aga olla minu või konkreetset Küllikese vastutus, selle eest me vastutame kõik.

11:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh! Küsimise soovid on ammendatud. Avan läbirääkimised selle seaduseelnõu üldpõhimõtete üle. Artur Talvik Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

11:40 Artur Talvik

Juhataja! Head kolleegid! Ma deklareerin ka kõigepealt, et ennekõike olen ma looduse kaitsja, aga veel enam olen inimene, kes elab looduskaitsealal ja kellel on looduskaitse piiranguga alal ka maad. See, mida ma seal iga päev näen, on viinud mind ikkagi veendumusele, et looduskaitse teostamine nende piirangute kaudu on läinud liialt kaugele. See on viinud ülereguleerituseni, viinud olukorrani, kus ametnikud on saanud enda kätte n-ö piiramatut võimu, nad võivad maaomanikku või looduskaitsealal tegutsevat inimest alati ükstaspuha missuguse järjekordse piiranguga takistada. Ma võin öelda, et ühel maalapil võib neid piiranguid olla kümneid. Teisest küljest on see tekitanud piirangualadel elavates inimestes sellise, kuidas öelda, vastuseisu või teatud mõttes vihagi ametnike, ja mis veel eriti kurb, ka looduskaitse vastu. Ehk see on olukord, kus ülereguleeritus looduskaitsealadel on viinud lihtsalt nii kaugele, et inimene on pigem sunnitud sealt ära linna kolima, sealt üldse lahkuma. See ei teeni looduskaitse eesmärke. Looduskaitse eesmärk ei saa olla inimese ärapeletamine maalt. Eelnõu 291 on üks katse osaliseltki lahendada seda ülereguleerituse probleemi, alustada laiemat debatti looduskaitse piirangute üle või üldse looduskaitse uuele tasandile viimise üle. Sellisele tasandile, mis pigem kutsuks inimesi elama looduskaitsealadel ning mis õpetaks ka valitsust ja ametnikke tegema nende elanikega koostööd või, ütleme otse välja, tegema diili ehk et tekiks nn võit-võit- või *win-win*-situatsioon, ehk siis viima seda mõtlemist täiesti teisele tasandile. Kuigi see seaduseelnõu lahendab ainult ühe väga väikese osa probleemist, võiks see olla algatus, mis väljendab Vabaerakonna soovi alustada parlamendis looduskaitseküsimuste debatti juba laiemalt ja põhjalikumalt. Ma siiski loodan, et seda eelnõu täna tagasi ei lükata. Aitäh!

11:44 Aseesimees Enn Eesmaa

Rainer Vakra Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

11:44 Rainer Vakra

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kõigepealt tuleb tänada Vabaerakonda teema tõstatamise eest! Keskkonnakomisjoni esimehena ja esimese ülikoolihariduse järgi loodusteadlasena on mul ainult hea meel, kui see saal arutab looduskaitse seadust ning looduse- ja keskkonnateemasid laiemalt. Mõningad faktid, mis siin arutelul tuleks üle korrata ja neile punased jooned alla tõmmata. Kõigepealt, mina kiidan kindlasti neid ametnikke, kes iga päev keskkonnakaitsega tegelevad. Ma usun siiralt, et nad teevad seda kõige paremate eesmärkide nimel ja just nende oskustega, mis neil on, ja teevad seda hästi. Ma ei ütle nende kohta mitte ühtegi halba sõna, pigem vastupidi – nad on ära teeninud kiituse. Teiselt poolt üks märkus. Kui me pidevalt räägime siin eramaadest ja protsentidest, siis tuleb öelda, et ainult 9% eramaadest on sellised, kus on looduskaitse režiim, 91% on riigimaa. Kohati tundub siin saalis, nagu kõik looduskaitse piirangud oleksidki vaid eramaadel. Rõhutan, et tegelikult on neid vaid 9%. Aga loomulikult, tuleb asi lahendada ja mul on heameel näha, et viimase kahe aastaga on astutud väga jõulisi samme.

Hea kolleeg härra Herkel küsis, mis on varem tehtud. Kahjuks ei oska mina sellele vastata. Eks igaüks saab kas oma peast või Google'ist järele vaadata, kes on eelmised keskkonnaministrid olnud ja miks see probleem on jäänud pidevalt kahe silma vahele. Lõppkokkuvõttes on see alati olnud riigieelarve küsimus ja siis tuleb vaadata siia saali. Nüüd on tõepoolest selline olukord, kus me oleme võtnud kavva see küsimus kolme-nelja aastaga ära lahendada, mitte tõmmata seda joont, et kusagil nimekirjas on 50 kinnistut, 80 kinnistut või 40 kinnistut. See probleem tuleb reaalselt kolme-nelja aastaga ära lahendada. Maa-amet saab üldse maid välja osta aastas maksimaalselt 5 miljoni euro eest. Uus koalitsioonileping näeb 2018. aastaks ette 4 miljonit eurot, mis on peaaegu Maa-ameti maksimumvõimekuse lähedal. Arvutused näitavadki, et kolme-nelja aastaga me saame selle probleemi igal juhul laualt maha. Hea kolleeg, eelnõu algataja Külliki Kübarsepp oli mures, kas siis ka raha jätkub, kui valitsus vahetub. Esiteks, ma olen veendunud, et kui praegune valitsus teeb kaks aastat ja kolm kuud tööd ära, siis võib öelda, et suurem osa probleemist on juba lahendatud. Teisalt, kui me vaatame ajalukku, siis iga valitsusega on vähemalt sellesse programmi ja projekti raha juurde tulnud. Kui eelmises koalitsioonilepingus oli kolm miljonit, siis nüüd on neli. Järeldus on, et järgmisel korral on vähemalt viis miljonit. Nii et vähemalt looduskaitse seadust vaadates ei peaks me küll selle punkti pärast kartma. Üks oluline põhimõte, millele tuleks ka veel kord tähelepanu pöörata, on see, et praegu Eesti riik uute kaitsealade loomist eramaadele ette ei näe. Pigem on protsess vastupidine: me hindame pidevalt

kaitstavate objektide kaitsereežiimi objektiivsust ja piirangute proportsionaalsust. Lihtsam on täna siit puldist tuua neid näiteid, kus kaitseväärtus on kadunud ja objekt on arvatud kaitse alt välja. Ka praegu on töös mitu eelnõu, millega alasid või objekte kaitse alt välja arvatakse või vähendatakse kaitstava ala pindala vähemalt aastani 2023.

Kui me räägime sektorist ja kaitstavate eramaade omanikest, siis kindlasti on üks põhimõtteline muudatus, mis on suurelt ja mustalt ka koalitsioonilepingusse kirjutatud. See on nimelt see, et sihtkaitsevööndis oleva maa eest hakatakse toetust maksma samamoodi nagu Natura sihtkaitsevööndis ehk 110 eurot hektari eest. Ma arvan, et see on punkt, mida eramaaomanikud on mitte aastaid, vaid vaat et üle kümnekonna aasta oodanud. Nii et on õiglane see asi ära teha.

Veel kord aitäh kõigile kaasa mõtlemast! Lahendused on olemas ja ärme paneme kusagile mingit piirangut – 50, 60, 70 kinnistut –, vaid lahendame küsimuse terviklikult. Aitäh teile!

11:49 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh! Rohkem sõnavõtusoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 291 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Head kolleegid, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku looduskaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu 291 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 44 rahvasaadikut, vastu 24, erapooletuid ei olnud, 25 Riigikogu liiget hääletusel ei osalenud. Juhtivkomisjoni ettepanek leidis toetust ja eelnõu 291 on esimesel lugemisel tagasi lükatud. Head kolleegid, tänane istung on lõppenud. Aitäh senise töö eest! Soovin edu ja jõudu järgnevakspäevaosaks ja ärge unustage, et täna on muu hulgas ka nigelapäev. Kõike head!

Istungi lõpp kell 11.53.